

ANETA RAYZACHER-MAJEWSKA

UKSW WARSZAWA

ORCID 0000-0003-2540-0273

KS. PIOTR TOMASIK

UKSW WARSZAWA

ORCID 0000-0001-9760-1416

GLOSSA DO UCHWAŁY 391. ZEBRANIA PLENARNEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Jednym z tematów 392. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski, obradującego w dniach 6-7 czerwca 2022 roku w Zakopanem, była katecheza. W Komunikacie z powyższego Zebrania stwierdzono m.in., iż biskupi podkreślili konieczność ożywienia katechezy parafialnej i ewangelizacyjnej, która daje możliwość doświadczenia wiary, modlitwy i wspólnoty Kościoła. W tym kontekście nadzieję budzi katecheza przedsakramentalna oraz podjęte przygotowania do wprowadzenia posługi katechistów i animatorów grup duszpasterskich. Apel o katechezę parafialną nie oznacza jednak rezygnacji z lekcji religii w szkole. Katecheza w parafii i lekcje religii stanowią bowiem dwie rzeczywistości wzajemnie się uzupełniające. O ile potrzeba prowadzenia katechezy w parafii nie budzi żadnych wątpliwości, o tyle wątpliwe jest pojęcie katechisty na określenie nowej posługi ustanowionej przez papieża Franciszka. Przyjęcie uchwały na poprzednim Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski, obradującym w Warszawie w dniach 14-15 marca 2022 roku o przyjęciu w polskich tłumaczeniach tego terminu dla oznaczenia katechety ustanowionego obrzędem, wskazuje na zignorowanie podkreślanej od dziesięcioleci w dokumentach Kościoła specyfiki katechistów działających na misjach, jak również może przyczynić się do zacierania granic pomiędzy działalnością misyjną, katechizacją oraz nową ewangelizacją.

List apostołski papieża Franciszka w formie motu proprio *Antiquum ministerium* adresowany jest do Kościoła na całym świecie. Urzeczywistnianie posługi katechety zostało powierzone Konferencjom Biskupów – na szczeblu krajowym miało zatem dokonać się ustalenie koniecznej ścieżki formacyjnej, kryteriów normatywnych oraz odpowiednich form służby – stosownie do specyfiki i potrzeb

Kościół lokalnego¹. Już w samym dokumencie ustanawiającym – w polskiej wersji językowej zamieszczonej na oficjalnej stronie informacyjnej Watykanu – tak w podtytule, jak i konkluzji jest mowa o „posłudze katechety”². Nie można uznać tego za błąd czy przypadek, skoro jednocześnie w tym samym dokumencie pojawia się termin „katechista” – zawsze jednak jedynie w cytowanych przez papieża dokumentach – soborowym dekreście misyjnym *Ad gentes divinitus* czy adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi* papieża Pawła VI³.

W dekreście *Ad gentes divinitus* wielokrotnie wymieniani są katechiści. Z wdzięcznością podkreśla się ich zasługi w dziele misyjnym, wskazując na pomoc, jaką służą w zakładaniu i rozszerzaniu Kościoła, a także uwrażliwiają na konieczność ich wynagradzania i ubezpieczenia⁴. Wyrazem ścisłego związku katechistów z misjami w tymże dokumencie jest również powierzenie troski o nich Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. Mając tak solidne podstawy w soborowym dokumencie, papież Jan Paweł II wyraźnie odróżnił katechistów od katechetów w adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae*: Katecheci działający na terenach misyjnych noszą całkiem odrębną nazwę „katechistów”. Urodzeni w rodzinach już chrześcijańskich lub nawróceni kiedyś na wiarę chrześcijańską i wykształceni przez misjonarza lub innego katechistę, przez długie lata poświęcają oni potem swoje życie dzieciom i dorosłym swych krajów⁵. Choć w innych wersjach językowych dokumentu nie występuje różnica w użytym terminie, to na odrębność katechetów posługujących na misjach wskazuje cudzysłów zastosowany w odniesieniu do krajów misyjnych.

W omawianej kwestii spójny z treścią adhortacji *Catechesi tradendae* jest również *Kodeks Prawa Kanonicznego*, który stwierdza, iż do realizacji dzieła misyjnego powinni być zaangażowani katechiści, a więc wierni świeccy odpowiednio przygotowani i wyróżniający się życiem chrześcijańskim. Pod kierownictwem

¹ Zob. Franciszek, List apostolski w formie motu proprio *Antiquum ministerium*, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210510_antiquum-ministerium.html [dostęp 20.09.2022], nr 9 (dalej: AM).

² AM nr 8.

³ Zob. AM nr 4 oraz AM nr 7.

⁴ *Jednakże do założenia Kościoła i do rozwoju wspólnoty chrześcijańskiej konieczne są różne urzędy; powoływane przez Boga spośród wiernych, winny one doznawać od wszystkich troskliwego poparcia i czci. Zalicza się do nich urząd kapłanów, diakonów i katechistów oraz Akcję Katolicką (DM 15). Również godny pochwały jest ów zastęp tak bardzo zasłużony w dziele misyjnym, mianowicie zastęp katechistów, mężczyzn jak i niewiast, którzy pełni apostolskiego ducha, są dzięki swej wybitnej pracy szczególnie i wręcz nieodzowną pomocą przy rozszerzaniu wiary i Kościoła. W naszych czasach, kiedy odczuwa się brak kapłanów do głoszenia Ewangelii tak licznym wiernym i do wykonywania posługi duszpasterskiej, urząd katechistów posiada szczególne znaczenie. Dlatego ich wykształcenie powinno się tak zorganizować i dostosować do postępu kultury, aby mogli jako dzielni współpracownicy kapłanów jak najlepiej wykonywać swoje zadanie, obarczane coraz to nowymi i poważniejszymi obowiązkami (DM 17).* W numerze tym są również wskazane obszary formacji katechistów, a także potrzeba ich wynagradzania i ubezpieczenia.

⁵ CT 66.

misjonarza zajmują się oni przekazywaniem nauki ewangelicznej, organizowaniem życia liturgicznego i prowadzeniem akcji charytatywnej⁶. § 2 powyższego kanonu odnosi się do formacji katechistów, która – w razie braku odpowiednich szkół – ma być podejmowana pod kierunkiem misjonarzy. W ślad za soborowym dekretem misyjnym oraz *Kodeksem Prawa Kanonicznego*, równie wyraźne wskazania odnośnie do katechistów zostały zaprezentowane w encyklice papieża Jana Pawła II *Redemptoris missio*⁷.

Dotychczasowe nauczanie Kościoła na temat katechistów, jak również potrzeby katechetyczne parafii w Polsce, wyraźnie wskazują na fakt, iż w polskich realiach urzeczywistnianie posługi katechety ustanowionej przez papieża Franciszka winno zmierzać ku ożywieniu katechezy parafialnej i powoływaniu osób, które będą realizowały swą posługę na rzecz parafii. Tego też można było spodziewać się, skoro zredagowanie dalszych wytycznych w omawianej materii powierzono Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, nie zaś Komisji Episkopatu ds. Misji czy Zespołowi KEP ds. Nowej Ewangelizacji.

Terminologia przyjęta w uchwale podjętej na 391. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski, a w ślad za tym używana w następnych dokumentach wymagana do urzeczywistnienia posługi katechety ustanowionego obrzędem w naszym kraju, narusza dotychczasowy porządek, w którym jasno sprecyzowane były trzy etapy procesu ewangelizacji. Przyjmując nomenklaturę typową dla krajów misyjnych sugeruje się, iż Polska jest krajem misyjnym, choć jednocześnie oczekiwania względem tzw. katechisty zmierzają do podejmowania przezeń działań typowych dla nowej ewangelizacji. Pomija się przy tym jakże doniosłą i potrzebną – nieustannie postulowaną we wszelkich gremiach – katechezę dorosłych i katechezę parafialną, której prowadzenie może przyczynić się do bardziej efektywnego działania względem dzieci i młodzieży. Błędnie przyjęty termin w konsekwencji może przynieść skutek odwrotny do zamierzonego – w próbie recepcji listu *Antiquum ministerium* skupiono się na cytowanych dokumentach misyjnych i wzmiankowanym w nim „katechiście”. Pominięto zaś istotne stwierdzenie papieża Franciszka, iż *Katechizm Kościoła katolickiego*, adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, *Ogólna instrukcja katechetyczna*, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, niedawne *Dyrektorium o Katechizacji*, wraz z wieloma katechizmami narodowymi, regionalnymi i diecezjalnymi, są wyrazem centralnego znaczenia dzieła katechetycznego, które stawia na pierwszym planie nauczanie oraz formację stałą wiernych⁸. Wyliczone przez papieża dokumenty katechetyczne jednoznacznie wskazują na katechetów ustanowionych obrzędem jako osoby zaangażowane w dzieło katechetyczne, nie ograniczając ich działania do prowadzenia szkolnego nauczania religii. Nie jest zatem słuszne tłumaczenie, jakoby ustanowiona posługa domagała się odróżnienia od katechetów

⁶ KPK 785.

⁷ Zob. RM 73.

⁸ AM 4.

uczących w szkole. Stwierdzenie to nie znajduje uzasadnienia tak w dokumentach katechetycznych, jak i oświatowych, bowiem te ostatnie konsekwentnie określają taką osobę mianem nauczyciela religii. Należy zatem z niepokojem stwierdzić, iż potoczne myślenie oraz chęć podążania za nowością czy panującą modą zostały przedłożone ponad wyraźne wskazania dokumentów Kościoła.

Wprowadzenie nowej nazwy stanowi też wyłom, jeśli chodzi o liturgiczną posługę czytania w Biblii, w ramach której mianem lektora określa się młodego człowieka promowanego do tej funkcji po odbyciu kursu lektorskiego, odróżniając jego funkcję od stałej posługi lektora ustanowionego obrzędem, o czym traktuje *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Co ciekawe *Kodeks* w tym miejscu wyraźnie stwierdza, że otrzymanie tych posług nie daje (...) prawa do utrzymania czy wynagrodzenia ze strony Kościoła⁹ – czyli proponuje się rozwiązanie zupełnie inne, aniżeli w odniesieniu do katechistów działających na misjach.

Podsumowując, komentowana uchwała wprowadza niepotrzebny chaos terminologiczny. Zmiana w myśleniu o odpowiedzialności wszystkich za Kościół nie zaczyna się od eksperymentów językowych, ale od dobrego przygotowania i formowania osób, które taką odpowiedzialność mają podjąć. Pozostaje mieć nadzieję, że do swojej posługi katecheci ustanowieni obrzędem będą przygotowani solidnie.

⁹ KPK 230, § 1.